

Sygn. akt I NSNc 447/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Janusz Niczyporuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Wiak

Stanisław Michał Lesień (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] w G. i A. sp. z o.o. w S. przeciwko A. K. i C. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 września 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Rejonowego we Włocławku z 26 września 2006 r., sygn. VII Nc 3190/06:

- 1. oddala skargę nadzwyczajną;**
- 2. znosi wzajemnie koszty procesu w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Skargą nadzwyczajną wniesioną 18 grudnia 2020 r. Prokurator Generalny (dalej: skarżący) działając na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a i ustawy z dnia

8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tj. Dz.U. 2021, poz. 1904 z późn. zm. - w aktualnym brzmieniu, dalej: u.SN) z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej wniósł skargę nadzwyczajną (dalej również: skarga), zaskarżając w całości prawomocny nakaz zapłaty z 26 września 2006 r. wydany przez Sąd Rejonowy we Włocławku, Wydział VII Grodzki, sygn. akt VII Nc 3190/06 w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] w G. (dalej również: powódka) przeciwko A. K. i C. K. (dalej: pozwana i pozwany) o zapłatę.

Zaskarżonemu nakazowi zapłaty przedstawiono następujące zarzuty:

1. naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 7 i art. 77 ust 1 Konstytucji RP, takich jak zasada bezpieczeństwa prawnego i zaufania obywateli do państwa, poprzez zaniechanie ich zastosowania do oceny żądania powoda w przedmiocie dochodzonych odsetek umownych w wysokości zmiennej stopy procentowej w wysokości 40% w stosunku rocznym oraz przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych wprowadzonych ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 157, poz. 1316; dalej: ustawa z 7 lipca 2005 r.), w sytuacji gdy przepisy art. 359 § 2¹ w zw. z art. 359 § 2² k.c., ograniczały wysokość odsetek maksymalnych wynikających z czynności prawnej do czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, która to na dzień procedowania (26 września 2006 r.) wynosiła 22%;
2. rażące naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 359 § 2¹ w zw. z art. 359 § 2² k.c. w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 lipca 2005 r., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i orzeczenie o solidarnym obowiązku zapłaty przez pozwanych należności głównej w kwocie 2.309,74 zł z umownymi odsetkami w wysokości zmiennej stopy procentowej orzeczonej w nakazie zapłaty w wysokości 40% w stosunku rocznym (pomimo, że wskazane przepisy ograniczały wysokość odsetek maksymalnych, wynikających z czynności prawnej, do czterokrotności

wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, która to na dzień procedowania wynosiła 22%).

Biorąc pod uwagę powyższe Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty Sądu Rejonowego we Włocławku z 26 września 2006 r., sygn. akt VII Nc 3190/06 w części dotyczącej orzeczonych odsetek umownych i w tym zakresie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu we Włocławku z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Skarga nadzwyczajna została wniesiona w związku z następującym stanem faktycznym.

Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa im. [...] w G. pismem z 18 września 2006 r., wniosła o zasądzenie od A. K. i C. K. solidarnie kwoty 2.309,74 zł (należności głównej) wraz z odsetkami za przeterminowanie zapłaty w wysokości 40% w stosunku rocznym (od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty); kwoty 190,26 zł (części sumy odsetek zwykłych i skapitalizowanych odsetek karnych) z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz od pozwanej oraz kwoty 5.932,61 zł (pozostałej części sumy odsetek zwykłych i skapitalizowanych odsetek karnych) wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że na podstawie umowy z 29 grudnia 1999 r. udzieliła pozwanej pożyczki w kwocie 2.812,22 zł, natomiast pozwany poręczył spłatę. Według zaprezentowanych przez powódkę twierdzeń pozwana, mimo zobowiązania wynikającego z umowy nie spłacała w terminie rat pożyczki, a jej poręczyciel informowany o stanie spłaty nie podjął żadnych działań zmierzających do regulacji zadłużenia. W konsekwencji dług nie został spłacony do 29 grudnia 2001 r. (terminu wygaśnięcia stosunku zobowiązaniowego). Powódka wskazała, że konsekwencją zwłoki w spłacie pożyczki są przysługujące jej umowne odsetki karne, których wysokość określana jest Uchwałą Zarządu SKOK. Uchwała publikowana jest w formie Cennika SKOK, natomiast wysokość umownych odsetek karnych ustalana jest według zmiennej stopy procentowej. Dalej wskazano, że w okresie obowiązywania umowy pożyczki odsetki karne wynosiły początkowo 80% w stosunku rocznym, natomiast od 10 stycznia 2002 r.,

zostały zredukowane do poziomu 40% w stosunku rocznym i takich powódka domaga się od pozwanych. W pozwie wskazano również na wysokość zadłużenia - kwotę niespłaconego kapitału pożyczki wynoszącą 2.309,74 zł oraz kwotę odsetek karnych (wynikających z zaległości w spłacie rat pożyczki oraz naliczonych od kwoty całego niespłaconego kapitału od dnia następującego po dniu wygaśnięcia stosunku zobowiązaniowego) i zwykłych naliczanych przez system komputerowy SKOK, zgodnie z zawartą umową.

W konsekwencji złożonego pozwu Sąd Rejonowy we Włocławku nakazem zapłaty z 26 września 2006 r., sygn. akt VII Nc 3190/06 nakazał aby pozwana zapłaciła powodowi kwotę 5.932,61 zł wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od 14 września 2006 r. do dnia zapłaty oraz solidarnie z pozwanym kwotę 2.309,74 zł wraz z umownymi odsetkami w wysokości zmiennej stopy procentowej, która na dzień wydania nakazu zapłaty wynosiła 40% w stosunku rocznym liczonym od 14 września 2006 r. do dnia zapłaty oraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od kwoty 190,26 zł do dnia zapłaty oraz kwotę 1.515,00 zł z tytułu kosztów procesu, w tym kwotę 1.200,00 zł z tytułu kosztów zastępstwa procesowego w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu z prawem wniesienia sprzeciwu.

Pozwani nie wnieśli sprzeciwu w ustawowym terminie, dlatego nakaz zapłaty z 26 września 2006 r. uprawomocnił się 4 listopada 2006 r. W konsekwencji 10 listopada 2006 r. Sąd Rejonowy we Włocławku nadał nakazowi zapłaty z 26 września 2006 r. klauzulę wykonalności.

Powódka w trakcie prowadzonego postępowania egzekucyjnego zbyła swoją wierzytelność wynikającą z wydanego nakazu zapłaty firmie – A. Sp. z o.o. z siedzibą w S., a ta wystąpiła o nadanie orzeczeniu nowej klauzuli wykonalności. W następstwie powyższego postanowieniem z 19 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy we Włocławku, Wydział I Cywilny, w sprawie o sygn. akt I Co 2781/13, nadał klauzulę wykonalności nakazowi zapłaty na rzecz A. Sp. z o.o. z siedzibą w S. (na ten podmiot przeszło uprawnienie powódki).

Na podstawie powyższego tytułu wykonawczego obecnie w stosunku do pozwanych prowadzone jest przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym we Włocławku postępowanie egzekucyjne (sygn. akt KM 2065/06). W toku prowadzonego postępowania egzekucyjnego wyegzekwowano kwotę

ponad 23.000,00 zł (na rzecz wierzycieli kwotę 21.497,00 zł), przy czym znaczącą jej część stanowią odsetki umowne wyegzekwowane na 27 lipca 2020 r. w wysokości 10.989,38 zł oraz odsetki ustawowe w kwocie 8.259,62 zł.

Uzasadniając podstawy wniesionej skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wyjaśnił, że wystąpienie z tym środkiem zaskarżenia jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. W ocenie Prokuratora Generalnego orzeczenia sądowe powinny być sprawiedliwe i wydawane na podstawie prawidłowo interpretowanych przepisów prawa. Powyższe odnosi się też do nakazów zapłaty, które w skutkach zrównane są z wyrokami (jako orzeczenia merytoryczne). W tym zakresie Prokurator Generalny wyjaśnił, że po przeprowadzeniu weryfikacji treści pozwu (na podstawie faktycznych twierdzeń powoda i dołączonej dokumentacji) roszczenie ze skargi nadzwyczajnej jest zasadne.

Prokurator Generalny wskazał w dalszej kolejności, że nakaz zapłaty Sądu Rejonowego we Włocławku z 26 września 2006 r., VII Nc 3190/06 w części dotyczącej zasądzenia solidarnie od pozwanych na rzecz powoda odsetek umownych od kwoty 2.309,74 zł w wysokości 40% w stosunku rocznym (od dnia 14 września 2006 r. do dnia zapłaty) rażąco narusza treść art. 359 § 2¹ w zw. z art. 359 § 2² k.c. w brzmieniu nadanym ustawą z 7 lipca 2005 r., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i orzeczenie o solidarnym obowiązku zapłaty przez pozwanych należności głównej w kwocie 2.309,74 zł z umownymi odsetkami w wysokości zmiennej stopy procentowej wynoszącej na dzień wydania nakazu zapłaty (26 września 2006 r.) 40% w stosunku rocznym pomimo, że wskazane przepisy zakładały, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego oraz że odsetki maksymalne przysługują, jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych.

Prokurator Generalny wyjaśnił, że zgodnie z treścią art. 359 § 2¹ k.c. w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania zaskarżonego nakazu zapłaty (26 września 2006 r.) maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności

prawnej nie mogła w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne). Natomiast stosownie do treści art. 359 § 2² k.c. (w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania zaskarżonego nakazu zapłaty - 26 września 2006 r.), jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych - należą się odsetki maksymalne.

Odnosząc się do powyższego Prokurator Generalny wskazał, że treść powołanych przepisów prawa znajduje zastosowanie w stosunkach umownych orzeczonych nakazem zapłaty, w tym do nakazu zapłaty wydanego w niniejszej sprawie. Do 31 grudnia 2015 r. art. 481 k.c. nie regulował maksymalnej wysokości odsetek za opóźnienie, a takie rozwiązanie wprowadzono 1 stycznia 2016 r., na mocy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Ponadto, zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przed 1 stycznia 2016 r. (przed wejściem w życie regulacji dotyczącej maksymalnych odsetek za opóźnienie - art. 481 § 21 i art. 481 § 22 k.c.), umowne określenie odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego należało traktować jako zastrzeżenie odsetek „wynikających z czynności prawnej” w rozumieniu art. 359 § 2¹, art. 359 § 2², i art. 359 § 2³, a zatem jako klauzulę, która podlegała tym przepisom (wyroki Sądu Najwyższego: z 6 kwietnia 2017 r., III CSK 174/16; z 29 kwietnia 2010 r., IV CSK 370/09; z 28 lutego 2017 r., I CNP 11/16; 23 marca 2018 r.; z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19). Powołując dodatkowo wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19 Prokurator Generalny wyjaśnił, że uchylono nim nakaz zapłaty wydany w podobnym stanie faktycznym. Wobec powyższego, orzeczone nakazem zapłaty odsetki umowne w wysokości 40% w stosunku rocznym, w rażącym stopniu przekraczały wysokość odsetek maksymalnych ustalanych na podstawie art. 359 § 2¹ i § 2² k.c. Takie działania stanowiło w ocenie Prokuratora Generalnego naruszenie przepisów prawa materialnego mające charakter „rażący”. Niezastosowanie powyższych przepisów doprowadziło do poważnego uszczerbku w sferze prawnej pozwanych prowadząc do ich obciążenia zobowiązaniem znacznie przewyższającym pierwotne zadłużenie. Dodatkowo, zaskarżony nakaz

zapłaty nie wskazuje górnego pułapu odsetek, co niewątpliwie naraża pozwanych na konieczność regulowania przez nich w przyszłości zobowiązań finansowych w nienależnej, znacząco zawyżonej wysokości. Prokurator Generalny wskazał nadto, że obok powoda w kwestionowanym nakazie zapłaty, występuje nabywca przedmiotowej wierzytelności - spółka A. Sp. z o.o. Podmiot ten jest aktualnym wierzycielem i z jego wniosku prowadzone jest postępowanie egzekucyjne na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego we Włocławku, I Wydział Cywilny z dnia 31 lipca 2013 r., sygn. akt I Co 3015/13 w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności wskutek przejścia uprawnienia na inną osobę.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powód wniosł o jej odrzucenie, względnie oddalenie. W każdym przypadku o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania ze skargi nadzwyczajnej, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm prawem przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawodawca w art. 89 § 1 u.SN wskazał przesłanki wniesienia skargi nadzwyczajnej, którymi są: prawomocność orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego, konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, spełnienie jednego z warunków, zgodnie z którym orzeczenie: narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP lub w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, oraz ostatecznie brak możliwości uchylenia lub zmiany orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

W myśl art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna - w terminie roku od dnia ich rozpoznania. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna

- po upływie 6 miesięcy od dnia jej rozpoznania. Jednakże zgodnie z art. 89 § 4 u.SN jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a także jeżeli uchylenie orzeczenia naruszyłoby międzynarodowe zobowiązania Rzeczypospolitej Polskiej, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN.

Ścisłe określenie przesłanek podmiotowych i przedmiotowych skargi nadzwyczajnej związane jest z dążeniem do zapewnienia prawidłowości działania organów władzy publicznej (art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji RP) oraz konieczną ochroną stabilności i prawomocności orzeczeń sądowych oraz kształtowanych przez nie stosunków prawnych (art. 45 w zw. z art. 2 Konstytucji RP).

Konstrukcyjnym założeniem skargi nadzwyczajnej jest więc takie określenie jej przesłanek, aby służyła ona eliminowaniu z obrotu prawnego orzeczeń sądowych obarczonych wadami o fundamentalnym znaczeniu, w szczególności wad przesądzających o naruszeniu Konstytucji RP, a także jej względnie subsydiarny charakter. Jest ona dopuszczalna, gdy nie ma w chwili jej wnoszenia możliwości uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Skargę nadzwyczajną można wnieść także w sytuacji, gdy w przeszłości było możliwe wniesienie w sprawie innych środków zaskarżenia, ale nie zostały one wniesione (K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 471-472).

Odnosząc się do przesłanki skargi nadzwyczajnej określonej przez art. 89 § 1 pkt 1 u.SN wyjaśnić należy, że wydanie orzeczenia naruszającego zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP może nastąpić z dwóch powodów. Po pierwsze, orzeczenie może być oparte na błędnej wykładni przepisu prawa, której rezultat prowadzi do wniosków niezgodnych z normami rekonstruowanymi z zasad, wolności i praw zagwarantowanych w Konstytucji RP. Innymi słowy, sąd w danej sprawie nie tylko nie posłużył się wykładnią

prokonstytucyjną, ale tak poprowadził proces interpretowania przepisów, że uzyskał efekt sprzeczny z najważniejszymi normami ustawy zasadniczej. Po drugie, do spełnienia omawianej przesłanki może dojść także wtedy, gdy orzeczenie, naruszające zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wchodzi w kolizję z normami konstytucyjnymi nie tyle z powodu nieprawidłowej wykładni przepisu będącego podstawą jego wydania, ile z innego powodu, np. nieprawidłowych ustaleń faktycznych, narusza konstytucyjną zasadę, wolność lub prawo. Zawsze wtedy, kiedy orzeczenie, a więc także jego skutki, będzie prowadziło do naruszenia zasad, wolności i praw określonych w Konstytucji RP, a więc jej najważniejszych norm, a jednocześnie spełniona będzie przesłanka ogólna skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy będzie miał podstawę do uwzględnienia roszczeń podnoszonych w ramach tego nadzwyczajnego środka odwoławczego (K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, komentarz do art. 89 pkt 6 i 7).

Zarzut naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 2, art. 7 i art. 77 ust 1 Konstytucji RP, takich jak zasada bezpieczeństwa prawnego i zasada zaufania obywateli do państwa, poprzez zaniechanie ich zastosowania do oceny żądania powoda w przedmiocie dochodzonych odsetek umownych w wysokości zmiennej stopy procentowej w wysokości 40% w stosunku rocznym oraz przepisów regulujących wysokość odsetek maksymalnych wprowadzonych ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 157, poz. 1316; dalej: ustawa z 7 lipca 2005 r.) jest bezzasadny.

Zasada zaufania obywatela do państwa (zasada lojalności państwa względem obywateli) stanowi zasadniczo podstawę obowiązywania innych zasad konstytucyjnych. Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego: „demokratyczne państwo prawne oznacza państwo, w którym chroni się zaufanie do państwa i stanowionego przez nie prawa”. Zasada ta oznacza przede wszystkim konieczność ochrony i respektowania praw słuszenie nabytych i ochrony interesów w toku (por. m.in. orzeczenie TK z 2 marca 1993 r., K 9/92, OTK 1993, nr 1, poz. 6), ale obejmuje jednocześnie zakaz tworzenia przez ustawodawcę takich konstrukcji normatywnych, które są niewykonalne, stanowią złudzenie prawa i w konsekwencji jedynie pozór

ochrony tych interesów majątkowych, które są funkcjonalnie związane z treścią ustanowionego prawa podmiotowego (wyroki TK: z 19 grudnia 2002 r., K 33/02). Zasada zaufania, oprócz tego, że stanowi podstawę obowiązywania innych zasad konstytucyjnych, ma też własną treść normatywną. Zasada ochrony zaufania jednostki do państwa i stanowionego przez nie prawa ściśle wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wyraża się ona w takim stanowieniu i stosowaniu prawa, „by nie stawało się ono swoistą pułapką dla obywatela i aby mógł on układać swoje sprawy w zaufaniu, iż nie naraża się na prawne skutki, których nie mógł przewidzieć w momencie podejmowania decyzji i działań oraz w przekonaniu, iż jego działania podejmowane zgodnie z obowiązującym prawem będą także w przyszłości uznawane przez porządek prawny” (wyrok TK z 7 lutego 2001 r., K 27/00). Opierają się one zatem na pewności prawa, czyli takim zespole cech przysługujących prawu, które gwarantuje jednostce bezpieczeństwo prawne, umożliwiając jej decydowanie o swoim postępowaniu na podstawie pełnej znajomości przesłanek działania organów państwa, a zarazem znajomości konsekwencji prawnych, jakie postępowanie to może za sobą pociągnąć (wyroki TK: z 14 czerwca 2000 r., P 3/00; z 19 listopada 2008 r., KP 2/08; z 20 stycznia 2009 r., P 40/07; 24 lutego 2010 r., K 6/09). Bezpieczeństwo prawne jednostki związane z pewnością prawa umożliwia więc przewidywalność działań organów państwa, a także ich prognozowanie. Chodzi przy tym o pewność prawa nie tyle w rozumieniu stabilności przepisów, ale pewności, że na podstawie obowiązującego prawa obywatel może kształtować stosunki życiowe.

Przede wszystkim należy tutaj zauważyć, że podniesiony zarzut naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji RP wymaga konkretyzacji na gruncie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN. W związku z tym powinny zostać przywołane zasady bezpośrednio określone w Konstytucji RP, a nie wyprowadzone z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, co jest istotne na gruncie art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Jednak zasad bezpośrednio określonych w Konstytucji RP nie przywołano tutaj dla uzasadnienia wskazanego wyżej zarzutu. Ponadto, zarzut naruszenia zasady bezpieczeństwa prawnego i zasady zaufania obywateli do państwa, który został sprowadzony do ochrony obywatela przed arbitralnością

organów władzy publicznej, nie może wprost być identyfikowany z wydawaniem sprawiedliwych orzeczeń w oparciu o przepisy prawa, które są stosowane i interpretowane w sposób prawidłowy, co zostało nietrafnie podniesione w uzasadnieniu podstaw skargi nadzwyczajnej (s. 8 skargi). Oczywiście zarzut naruszenia zasady bezpieczeństwa prawnego i zasady zaufania obywateli do państwa mógłby zostać podniesiony na gruncie art. 89 § 1 *in principio* u.SN, dla uzasadnienia naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, ale nie miało to jednak miejsca.

Przechodząc teraz do sformułowanego przez Prokuratora Generalnego zarzutu naruszenia art. 359 § 2¹ w zw. z art. 359 § 2² k.c., w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 lipca 2005 r., poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i orzeczenie o solidarnym obowiązku zapłaty przez pozwanych należności głównej w kwocie 2.309,74 zł z umownymi odsetkami w wysokości zmiennej stopy procentowej, orzeczonej w nakazie zapłaty w wysokości 40% w stosunku rocznym, pomimo, że wskazane przepisy ograniczały wysokość odsetek maksymalnych, wynikających z czynności prawnej, do czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, która to na dzień procedowania wynosiła 22%, to okazał się on również bezzasadny.

Przepisy art. 359 § 2¹ i 2² k.c., regulujące wysokość odsetek maksymalnych, zostały wprowadzone mocą art. 1 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. Stosownie do art. 5 powołanej ustawy jej przepisy stosuje się do czynności prawnych dokonanych po jej wejściu w życie co, zgodnie z art. 6 ustawy, nastąpiło 20 lutego 2006 r.

Bezspornym jest, że umowa pożyczki, z której powód wywodził roszczenie dochodzone w niniejszej sprawie, została zawarta 29 grudnia 1999 r., a zatem przed wejściem w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r.

Tak jednoznaczne brzmienie przepisu intertemporalnego art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. uniemożliwia zastosowanie w niniejszej sprawie art. 359 § 2¹ i 2² k.c. Przepis przejściowy przyjmuje szczegółowe i klarowne kryterium zastosowania ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. Kryterium tym jest dokonanie czynności prawnej po jej wejściu w życie. Z tego względu powołany przepis należy uznać za wyczerpującą regulację intertemporalną, co wyłącza konieczność sięgania do ogólnych zasad

prawa międzyczasowego. Nawet jednak w świetle tych ogólnych zasad - przede wszystkim zasady *lex retro non agit*, wyartykułowanej w art. 3 k.c., zgodnie z którym ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że wynika to z jej brzmienia lub celu - należy stwierdzić brak podstaw do zastosowania przepisów o odsetkach maksymalnych do czynności prawnych dokonanych przed wejściem w życie ustawy z 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw.

Formułując powyższy zarzut Prokurator Generalny odwołał się do treści wyroku Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19, gdzie Sąd Najwyższy przyjął, że w stanie prawnym obowiązującym przed 1 stycznia 2016 r., niedopuszczalne było zastrzeganie w czynności prawnej odsetek za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.) w wysokości wyższej niż odsetki maksymalne, wynikające z art. 359 § 2¹ k.c.

Zważyć jednocześnie należy, że przepisy prawa materialnego, których rażące naruszenie zarzucił Prokurator Generalny wywołały rozbieżność w orzecznictwie. Na tym tle wykształcił się pogląd odmienny od przyjętego przez Sąd Najwyższy w wyroku z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19. Zgodnie z tym odmiennym stanowiskiem, przywołanym w uzasadnieniu wskazanego wyroku odwołując się do wykładni literalnej art. 359 § 2¹ k.c. oraz argumentów natury historycznej, zamieszczone w tym przepisie ograniczenie odnosiło się wyłącznie do tych odsetek, których źródłem jest czynność prawna. Ponieważ obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie, nawet jeśli ich wysokość została określona w treści czynności prawnej, wynika z ustawy (art. 481 k.c.), zatem art. 359 § 2¹ k.c. nie dotyczy odsetek za opóźnienie. Drugi pogląd, w którym na pierwszy plan wysuwają się argumenty nawiązujące do wykładni celowościowej zakłada, że istnieją tożsame racje dla ograniczenia wysokości odsetek kapitałowych i tych należnych za opóźnienie oraz potrzeba uniemożliwienia łatwego obchodzenia zakazu zastrzegania nadmiernych odsetek.

Podkreślenia jednocześnie wymaga fakt, że ten pogląd odmienny - zgodny z jednoznacznym brzmieniem przepisu intertemporalnego - był jednolicie przyjmowany w orzecznictwie i nauce prawa. Zatem to nie pogląd wyrażony przez Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego nakazu zapłaty, lecz ten

zaprezentowany w uzasadnieniu wyroku z 8 maja 2019 r., stanowił odzwierciedlenie utrwalonego rozumienia przepisu.

Wreszcie, należy zwrócić uwagę, że zaskarżony nakaz zapłaty zapadł na długo przed wykształceniem się wskazanej w wyroku z 8 maja 2019 r. linii orzeczniczej. Sąd Rejonowy we Włocławku, Wydział VII Grodzki w sprawie o sygn. akt VII Nc 3190/06, podejmując przedmiotowe orzeczenie, nie mógł zatem posłużyć się, choćby pomocniczo, treścią wskazywanego orzecznictwa.

Mając na uwadze całokształt przedstawionych powyżej okoliczności nie można uznać, że sama tylko odmienność pomiędzy stanowiskiem (znajdującym oparcie w przepisach prawa) przyjętym za podstawę zaskarżonego nakazu zapłaty a stanowiskiem wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, świadczy o rażącym naruszeniu art. 359 § 2¹ i 2² k.c. Zastosowanie jednoznacznego w swej treści przepisu intertemporalnego zgodnie z jego literalnym brzmieniem w żadnym wypadku nie stanowi naruszenia prawa - szczególnie w sytuacji, gdy interpretacja zaprezentowana w uzasadnieniu orzeczenia przeciwstawianego zaskarżonemu rozstrzygnięciu nosi znamiona wykładni rozszerzającej; tym bardziej nie może być w takim przypadku mowy o rażącym naruszeniu prawa.

Wobec braku podstaw do stwierdzenia, że doszło do naruszenia prawa materialnego - a tym bardziej, że naruszenie to miało charakter rażący - brak było również podstaw do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

W tym miejscu należy zauważyć, że skarżący nie domagał się zbadania, w ramach zarzutów skargi nadzwyczajnej, czy zastrzeżone w umowie pożyczki odsetki mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.), czy też nie. Podobnie, Prokurator Generalny nie podnosił kwestii ewentualnego naruszenia zasad współżycia społecznego (art. 5 k.c.) poprzez zastrzeżenie odsetek umownych w wysokości takiej, jak w zawartej między stronami umowie pożyczki. Tymczasem, jak wskazywał już Sąd Najwyższy, w odniesieniu do czynności dokonanych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw - w stosunku do których, ze względu na brzmienie art. 5 powołanej ustawy, nie stosuje się przepisów o odsetkach maksymalnych - to właśnie regulacje dotyczące nadużycia prawa podmiotowego (art. 5 k.c.) lub naruszenia swobody

kontraktowania (art. 353¹ k.c.) mogłyby stanowić wzorzec kontroli postanowienia umownego zastrzegającego odsetki w nadmiernej wysokości, przekraczającej poziom później ustalony przepisami o odsetkach maksymalnych. W takim przypadku choć art. 359 § 2¹ k.c., nie może być stosowany do danej czynności ze względu na kategorię brzmienia art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. - może stanowić wskazówkę co do tego, jakiego rzędu wielkość zastrzeżonych w umowie odsetek uzasadnia uznanie zastrzeżenia za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 listopada 2005 r., V CK 162/05) bądź przesłankę dokonywanej w toku procesu oceny, czy konkretne odsetki umowne mieściły się w dozwolonej stronom swobodzie kształtowania treści stosunku prawnego, czy też nie (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2007 r., IV CSK 320/07).

Specyfika skargi nadzwyczajnej jako szczególnego środka zaskarżenia służącego eliminowaniu z obrotu prawnego orzeczeń sądowych obarczonych wadami, a jednocześnie naruszających standard demokratycznego państwa prawnego, wyraża się zatem w powiązaniu dwóch rodzajów przesłanek, których spełnienie warunkuje dopuszczalność jej rozpoznania w konkretnej sprawie. Chodzi o przesłankę ogólną wyrażoną w art. 89 § 1 *in principio* u.SN, zgodnie z którą w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna „jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej”. Z drugiej strony, wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia sądowego może nastąpić jedynie w wypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczegółowych ujętych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN.

Powiązanie tych dwóch rodzajów przesłanek sprawia, że samo wykazanie przesłanki szczegółowej nie przesądza - samo przez się - o konieczności uchylenia kwestionowanego orzeczenia sądowego. Skoro bowiem działanie takie skutkować ma zmianą ukształtowanych stosunków prawnych i wyeliminowaniem z obrotu prawomocnego orzeczenia, którego nie można uchylić lub zmienić w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 *in fine* u.SN), stąd też może dotyczyć wyłącznie uchybień o fundamentalnym znaczeniu, których „ciężar” uzasadnia ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (wyroki Sądu Najwyższego:

z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20; z 12 maja 2021 r., I NSNc 2/21 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z 27 maja 2021 r., I NSNc 109/20).

Odwołanie się do konieczności zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nakłada na skarżącego obowiązek wskazania i wykazania, która zasada wynikająca z przesłanki ogólnej została w danym wypadku naruszona oraz sprecyzować to uchybienie w umotywowanym zarzucie skargi nadzwyczajnej. W orzecznictwie wskazuje się, że warunek dopuszczalności skargi nadzwyczajnej opisany w art. 89 § 1 *in principio* u.SN należy rozumieć jako wymóg wykazania uchybienia w postaci niezgodności zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego, uzupełnionego o wskazanie zmaterializowanie się jednego (lub więcej) spośród uchybień stypizowanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Dostrzec można przy tym, że już samo niespełnienie wymogu wykazania przesłanki ogólnej, np. przez brak przywołania w jej *petitum* konkretnego zarzutu naruszenia art. 89 § 1 *in principio* u.SN, prowadzi do oddalenia skargi jako nie mającej uzasadnionej podstawy.

Odnosząc powyższe do sprawy będącej przedmiotem rozpoznania Sąd Najwyższy wyjaśnia, że analizowana skarga nadzwyczajna nie czyni zadość obowiązkowi konkretyzacji podstaw naruszenia zasad konstytucyjnych, do których odwołuje się art. 89 § 1 *in principio* u.SN. W badanej sprawie Prokurator Generalny nie przytoczył okoliczności, dla których uchylenie nakazu zapłaty z 26 września 2006 r. wydanego przez Sąd Rejonowy we Włocławku, Wydział VII Grodzki w sprawie o sygn. akt VII Nc 3190/06 z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej im. [...] w G. przeciwko A. K. i C. K. o zapłatę jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Działania takiego nie można dostrzec już w *petitum* skargi nadzwyczajnej. O ile bowiem zarzuty ujęte w pkt 1 i 2 *petitum* odwołują się wyraźnie do przesłanek szczegółowych wynikających z art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN, o tyle wskazanie przesłanki ogólnej jako podstawy skargi nadzwyczajnej opatrzone wyłącznie przywołaniem brzmienia art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Brak jest natomiast wskazania konkretnych przyczyn, dla których wadliwość zaskarżonego wyroku nakazywałaby

w warunkach obowiązywania art. 2 Konstytucji RP jego wyeliminowanie z obrotu prawnego.

Brak jest bowiem w uzasadnieniu jakiegokolwiek odniesienia do wymogu konkretyzacji zarzutu naruszenia zasad państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Prokurator Generalny zasadniczo utrzymuje, że nakaz zapłaty z 26 września 2006 r. Sądu Rejonowego we Włocławku, VII Nc 3190/06 pozostając w sprzeczności z zasadami oraz prawami wywodzonymi z art. 2 Konstytucji RP jest niezgodny z naczelną zasadą ustroju Rzeczypospolitej Polskiej, a więc zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, jednakże taka argumentacja powielana w treści uzasadnienia w celu wykazania konieczności uchylenia kwestionowanego wyroku w warunkach przesłanki ogólnej określonej przez art. 89 § 1 pkt 1 u.SN nie może być uznana za spełniającą obowiązek jej wykazania. Wadliwość orzeczenia na gruncie art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie oznacza bowiem automatycznie dopuszczalności rozpoznania skargi w perspektywie art. 89 § 1 *in principio* u.SN. Utrzymywanie, że kwestionowany nakaz zapłaty jest niesprawiedliwy stanowi niewystarczający argument zarówno do wykazania wadliwości tego orzeczenia jako sprzecznego z zasadami lub wolnościami i prawami człowieka i obywatela określonymi w Konstytucji RP, jak również stwierdzenia, że okoliczność ta spełnia jednocześnie szczególną przesłankę skargi nadzwyczajnej. Dodać nadto należy, że Prokurator Generalny jedynie pozornie konkretyzuje zasadę sprawiedliwości społecznej wywodząc z niej „zaufanie obywatela do państwa, z którą wiąże się bezpośrednio zasada bezpieczeństwa prawnego (...) rozumiane nie tylko formalnie, jako przewidywalność działań władzy publicznej, ale także jako skuteczne zabezpieczanie dóbr życiowych człowieka i jego interesów” (s. 8 uzasadnienia skargi). W tym zakresie wskazać należy, że jeżeli zaskarżony nakaz zapłaty z 26 września 2006 r. Sądu Rejonowego we Włocławku, sygn. akt. VII Nc 3190/06 naruszał dobra życiowe człowieka oraz jego interesy Prokurator Generalny powinien nie tylko wskazać, ale i wykazać na czym te naruszenia miałyby polegać. Z uzasadnienia skargi nadzwyczajnej nie wynikają też przyczyny, dla których kwestionowany wyrok miałby być niesprawiedliwy.

Z uwagi na fakt, że analizowana skarga nadzwyczajna tego rodzaju argumentacji nie zawiera, stąd uniemożliwia stwierdzenie, czy w tej konkretnej sprawie zachodzi konieczność zapewnienia zgodności zaskarżonego orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego określonego w art. 2 Konstytucji RP. Prokurator Generalny nie wykazał bowiem, że dalsze funkcjonowanie w obrocie prawnym nakazu zapłaty z 26 września 2006 r. Sądu Rejonowego we Włocławku, VII Nc 3190/06 sprzeciwia się tym konkretnym zasadom wywodzonym z powołanej regulacji konstytucyjnej, przez co niezbędne jest jego uchylenie.

Mając na uwadze, że jedyny sformułowany w skardze nadzwyczajnej zarzut okazał się bezzasadny, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 zd. 2 u.SN, orzekł jak sentencji. O kosztach postępowania wywołanego skargą nadzwyczajną orzeczono na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

[as]